

Referanser: KM 11/08, KM 06/09, KM 11/10, KR 14/11

Saksdokumenter:

Forslag til endringer i regler for valg av Kirkeråd

Sammendrag

Regler for valg av kirkeråd ble revidert på Kirkemøtet i 2008, i forbindelse med demokratireformen, for å sørge for samsvar med nye regler om Kirkemøtets sammensetning. Kirkemøtet ytret samtidig ønske om en bredere gjennomgang av reglene før valget i 2011(kirkevalget). Formålet var at valg av kirkeråd skulle framstå som et mer reelt valg, der det tidligere kunne få preg av oppnevning. Kirkerådet fremskyndet prosessen, og det ble fremmet forslag om regelendringer til Kirkemøtet i 2009. Her ble det fastsatt regler for valg av kirkeråd i 2010. Det følger av dette at Kirkemøtet må vedta regler med virkning for valg av kirkeråd i 2012, hvilket må gjøres på Kirkemøtet 2011.

Ved tidligere valg av kirkeråd har de ulike kategoriene som det skal velges fra, blitt valgt i separate valgomganger. Det har medført at valgmulighetene blir færre jo lenger ut man kommer i valget. Dette har da særlig redusert valgfriheten fra den kategorien som velges sist. Etter erfaringene med den nye valgordningen på KM 2010, har det imidlertid igjen kommet innspill til forbedringer av valgordningen. Det fremmes nå ett forslag som tar sikte på å stille Kirkemøtet friere til å stemme på hvem de vil, uten å være for mye bundet opp av utfallet fra foregående valgomgang. Hovedforskjellen fra den forrige ordningen vil være at det nå skal velges fra alle kategorier samtidig, istedenfor egne valgomganger for den enkelte kategori. På denne måten vil den enkelte delegat stå friere til å stemme på det Kirkerådet man ideelt sett ønsker seg. Det unngås da at en bestemt kategori får forrang på grunn av rekkefølgen på valgomgangene. Antall valgomganger vil også bli redusert fra 5 til 3, noe som vil gjøre valget raskere å gjennomføre, men litt mer tidkrevende å telle opp.

Regler for valg av kirkeråd har vært endret en rekke ganger, og det er vanskelig å finne en ideell ordning som ivaretar alle hensyn. Dette skyldes at man er bundet opp til både representasjon fra bispedømmerådene og de ulike kategoriene. Samtidig er det ønskelig å ivareta hensynet til representasjon av alder og kjønn.

Forslag til vedtak

Kirkerådet anbefaler Kirkemøtet å fatte følgende vedtak:

Kirkemøtet vedtar at valg av kirkeråd skal foregå i 3 valgomganger, der første valgomgang er valg av leder. De to øvrige valgomganger vil omfatte alle øvrige kandidater, uavhengig av kategori. I andre valgomgang velges 10 medlemmer, ett fra hver av de bispedømmerådene som leder ikke blir valgt fra. I tredje valgomgang skal det velges 3 medlemmer. Disse kan velges fra samtlige bispedømmeråd, men fra de kategorier som enda ikke er fylt opp. Det foreslås i tillegg enkelte mindre endringer i reglene.

Bestemmelsene i de særskilte regler for valg av Kirkeråd i 2010, §§ 3-5, 3-6, 4-1, 5-2, 5-3, 5-5, 5-6, 5-7 og 7-1 endres i samsvar med dette.

Kirkemøtet fastsetter med hjemmel i lov 7. juni 1996 nr. 31 om Den norske kirke § 25 siste ledd, følgende endringer i de særskilte regler for valg av Kirkeråd i 2010:

Tittelen skal lyde:

Regler for valg av kirkeråd

Nåværende § 3-5 innarbeides i § 4-1.

Nåværende § 3-6 blir ny § 3-5

§ 4-1 skal lyde:

Nominasjonskomiteen fremlegger på grunnlag av bispedømmerådenes prioriteringer en kandidatliste med:

- a) forslag til kandidater til leder av Kirkerådet, i alfabetisk rekkefølge.*
- b) forslag til 3 leke kirkelige tilsatte, i alfabetisk rekkefølge.*
- c) forslag til 8 prester, i alfabetisk rekkefølge.*
- d) forslag til 22 leke kandidater, 2 fra hvert bispedømmeråd, ordnet bispedømmevis og i alfabetisk rekkefølge.*

Kandidatene føres opp på listen med angivelse av fullstendig navn, stilling, menighet, alder, bispedømme og relevante opplysninger om kandidatene.

§ 5-1 skal lyde:

*Valgkomiteen leder valget og forestår valgoppgjøret.
Kandidater foreslått etter §§ 3-3 og 3-5 føres opp på kandidatlisten. Deretter sørger valgkomiteen for stemmesedler til den enkelte valgomgang.*

§ 5-2 skal lyde:

Stemmegivningen er hemmelig og skjer skriftlig i tre omganger.

§ 5-3 siste punktum utgår

Overskriften før § 5-5 skal lyde: ***Valg av øvrige medlemmer fra bispedømmerådene.***

§ 5-5 skal lyde:

Deretter velges 10 medlemmer, ett fra hver av de bispedømmerådene som leder ikke ble valgt fra. Det skal avgis stemme på kun 1 kandidat fra hver av de 10 bispedømmerådene, uavhengig av kandidatens kategori. Det kan ikke avgis flere stemmer på kandidater fra en kategori, enn det antall medlemmer som gjenstår å velge fra den aktuelle kategorien.

De er valgt som har fått flest stemmer, begrenset til en fra hvert bispedømmeråd. Dette innebærer at de øvrige kandidater fra ett bispedømmeråd strykes når en blir valgt inn fra dette bispedømmerådet. På samme måte strykes de resterende kandidatene fra en kategori, når denne kategorien er fylt opp.

Etter at resultatet av ovenstående valg foreligger, foretas valg av de resterende 3 medlemmer. Disse kan velges fra samtlige bispedømmer. De er valgt som har fått flest stemmer, inntil den enkelte kategori er fylt opp.

§ 5-6 annet punktum skal lyde:

Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes.

§ 5-7 nytt tredje punktum skal lyde:

Det skal utpekes like mange vararepresentanter som det antall leke medlemmer som er valgt fra bispedømmerådet. Vararepresentantene skal gis prioritet i forhold til hverandre, og er altså ikke personlige vararepresentanter.

§ 7-1 skal lyde:

Reglene trer i kraft straks.

Saksorientering

Bakgrunn

Kirkeloven § 25 regulerer sammensetningen av Kirkerådet: 9 leke, 1 lek kirkelig tilsatt, 4 prester, samt 1 biskop valgt av Bispemøtet. Alle bispedømmeråd skal være representert blant de 14 medlemmene som velges på Kirkemøtet.

Kirkemøtet 2008 vedtok blant de *Særskilte regler for de kirkelige valg 2009* (demokratireformen; KM 11/08), også nødvendige endringer i reglene for valg av kirkeråd. Dette var en følge av at ordningen med 5 medlemmer av Kirkemøtet valgt på fritt grunnlag, ble opphevet. I komitémerknadene påpekes følgende:

Komiteen mener at valg av Kirkeråd langt på vei fungerer som en oppnevning mer enn et demokratisk valg. Det foreslås at valgordningen gjennomgås før valget 2011 med sikte på at valg av Kirkerådet kan framstå som et mer reelt valg.

På Kirkemøtet i 2009 (sak KM 06/09) ble det gjort endringer i reglene nettopp med sikte på å gjøre valget mer reelt, der det tidligere kunne få preg av oppnevning. Det ble valgt en ordning der antallet valgog ganger ble økt fra 3 til 5. Formålet var å tilrettelegge for større grad av reelt valg i hver enkelt omgang, fordi færre hensyn enn tidligere skulle ivaretas i hver av rundene. Første valgog gang var valg av leder, deretter fulgte valg av lek kirkelig tilsatt i andre valgog gang, valg av prester i tredje valgog gang, og til slutt to valgog ganger med valg av leke medlemmer.

Reglene som ble vedtatt i 2009 ble gitt for valg av kirkeråd i 2010, bl.a. av hensyn til rådets korte funksjonstid, og for å prøve ut den nye valgordningen med 5 valgog ganger. Det må derfor vedtas regler for valg av kirkeråd til Kirkemøtet i 2012, og disse må da vedtas på Kirkemøtet i 2011.

De endringer som ble gjort i 2009, førte til en større grad av reelt valg, sett i forhold til hvordan tidligere valgordninger har fungert. Allikevel får fortsatt kategorier forrang fremfor de øvrige på grunn av valgog gangenes rekkefølge. Dette medfører begrensninger i valgfriheten blant kandidatene. Begrensningen på hvem man kan velge blir størst i kategorien leke medlemmer. Da dette er den største kategorien, ville problemet bare blitt enda tydeligere ved å endre på denne rekkefølgen. Erfaringene fra valg av Kirkerådet i 2010 viste at man vanskelig kommer til rette med dette problemet så lenge man stemmer på kandidater fra de ulike kategoriene i separate valgog ganger. Det har kommet innspill om at man samtidig som det nå skal vedtas regler for valg av kirkeråd, nok en gang ser på om valgog gangene kan avvikles på en måte som gjør at de ulike kategoriene i minst mulig grad blokkerer for hverandre.

Kirkemøtet 2010 fastsatte i sak 11/10: ”Valgregler, herunder særskilte regler for de kirkelige valg 2011, representasjon for samisk kirkeliv og døvekirken. Evaluering av demokratireformen ”, følgende endringer i regler for valg av kirkeråd:

§ 1-2 skal lyde:

Kirkerådet velges for en periode på 4 år, og trer i funksjon umiddelbart etter Kirkemøtet hvor valget har funnet sted.

§ 5-4 skal lyde:

Lederen velges for 2 år. Ved valg av leder midt i valgperioden, velger Kirkemøtet leder blant rådets medlemmer. Lederen kan gjenvelges. Kirkemøtets valgkomité forbereder og gjennomfører valget av leder midt i valgperioden. Kirkerådet velger selv nestleder for en periode på 2 år.

Forslag til endringer i regler for valg av kirkeråd

Innledning:

På bakgrunn av de erfaringer som ble gjort ved valg av kirkeråd på Kirkemøtet 2010, samt de innspill som er mottatt i etterkant, foreslås det nå en valgordning med 3 valgomganger. Hensikten er å stille Kirkemøtet friere, ved at medlemmer fra de tre ulike kategoriene velges samlet i 2 valgomganger, etter at ledervalget er avgjort. Dermed unngår man at valg av kandidater fra en kategori får forrang som følge av rekkefølgen på valgomgangene.

Valget av de resterende 13 kirkerådsmedlemmene kunne også vært samlet i en omgang etter ledervalget. En ordning med 2 valgomganger etter valg av leder, vil derimot kunne sørge for en mulighet til å korrigere skjevheter i forhold til bl.a. alder og kjønn etter andre valgomgang. Det kan også bidra til en supplerings av personer med spesielle kvalifikasjoner som ikke ble valgt i andre valgomgang, men som man ser Kirkerådet vil være tjent med. På den annen side kan man i den tredje valgrunden risikere å få noe av opplevelsen med oppnevning tilbake igjen, som man jo forsøkte å komme bort fra da man gikk fra 3 til 5 valgomganger i 2009. Det er neppe til å unngå at stemmegivningen i siste valgomgang til en viss grad preges av hensyn til alder og kjønn, dersom dette ikke allerede er ivaretatt i andre valgomgang.

Antall medlemmer fra hvert bispedømmeråd:

Det har vært reist spørsmål om man ikke skulle ha en øvre grense på 2 medlemmer fra det enkelte bispedømme i Kirkerådet. I kirkeloven § 25 står det at alle bispedømmeråd skal være representert blant de 14 medlemmer som velges av Kirkemøtet, men loven setter ingen grense for antall medlemmer fra ett enkelt bispedømme. Man kan tenke seg et tilfelle der det velges fire medlemmer fra samme bispedømmeråd. En slik situasjon kan oppstå ved at det i tredje valgomgang velges tre medlemmer fra samme bispedømmeråd som leder kommer fra. Dette vil kunne fremstå som noe uheldig, selv om det prinsipielt sett er viktig å fastholde at man i Kirkerådet ikke representerer bispedømmene, men er valgt av Kirkemøtet.

Dersom det ble innført en begrensning på for eksempel 2 eller 3 medlemmer fra samme bispedømmeråd, ville de øvrige kandidatene fra bispedømmet bli strøket når dette tallet er nådd. Dette kan igjen redusere Kirkemøtet sin valgfrihet i forhold til hvem man ønsker

å få inn i Kirkerådet fra de forskjellige kategoriene. Det er også lite sannsynlig at en slik spesiell situasjon med tre valgt fra samme bispedømme, skal oppstå i tredje valgongang. Denne valgongangen er jo nettopp ment å skulle ha en korrigerende funksjon, og dette vil nok også til en viss grad gjøre seg gjeldende i forhold til antall valgte medlemmer fra ett og samme bispedømme. Samtidig bør Kirkemøtet i størst mulig grad stå fritt til å velge det Kirkerådet det ønsker seg, innenfor de grenser som følger av kirkeloven § 25. Det foreslås derfor ikke innført noen begrensning på antall medlemmer fra det enkelte bispedømmeråd.

Nominasjon:

Nominasjonskomiteen skal på kandidatlisten føre opp de nominerte lederkandidatene. Listen skal også inneholde 33 kandidater til valget av de resterende medlemmer av rådet. Lederkandidater foreslått av nominasjonskomiteen kan også stå på kandidatlisten til valg av de øvrige medlemmer i Kirkerådet. De vil da medregnes blant de 33 kandidatene som denne delen av listen skal inneholde. Lederkandidater som ikke blir valgt, og som ikke står på kandidatlisten til valg av de øvrige medlemmer i Kirkerådet, må eventuelt fremmes som kandidater til de neste valgongangene gjennom benkeforslag.

Det foreslås mindre endringer i fordelingen av antall nominerte blant de ulike kategoriene, ved valg av de øvrige medlemmer til Kirkerådet, utover ledervalget. Forslaget går ut på at det skal være 2 leke fra hvert bispedømme på kandidatlisten, og antallet leke på kandidatlisten økes derfor fra 21 til 22. Da vil det i de fleste tilfeller være klart hvem som blir varamedlem for leke fra hvert enkelt bispedømme. Et unntak vil være der den/de leke fra bispedømmet som eventuelt blir innvalgt, er den/de eneste leke kandidaten/(e) fra dette bispedømmet som får stemmer. Det samme gjelder der flere enn en lek blir innvalgt, og det ikke er flere leke kandidater(benkeforslag) fra det aktuelle bispedømmet. I disse tilfellene er det vedkommende bispedømmeråd som utpeker vararepresentant, jf. § 5-7. Her foreslås det at bispedømmet oppnevner like mange varamedlemmer som det er valgt, og at disse ikke er personlige, men altså 1. vara, osv.

Antall prester på kandidatlisten foreslås redusert fra 9 til 8, da det anses tilstrekkelig med dobbelt så mange kandidater som det antall som skal velges. Det har også vist seg at det kan være vanskelig å få hele 9 av 11 prester i Kirkemøtet til å stille som kandidater. For lek kirkelige tilsatte beholdes 3 kandidater, som tidligere. Det skal velges 1, men det dobbelte antall kandidater anses som litt knapt i forhold til valgmuligheter.

Det er foreslått at man istedenfor adresse på kandidatene, føres opp menigheten kandidaten tilhører. Det vil på denne måten være samsvar mellom reglene for valg av bispedømmeråd og reglene for valg av kirkeråd. Kandidatenes privatadresse anses ikke som så viktig å ha med i denne sammenheng.

Benkeforslag:

Kandidatlisten fra nominasjonskomiteen kan suppleres med kandidater som foreslås under Kirkemøtet. Ansvar for den praktiske gjennomføringen av benkeforslag, og frister for dette, må ligge til valgkomiteen i samarbeid med dirigentskapet. Valgkomiteen tilføyer de foreslåtte kandidatene på kandidatlisten, og sørger for stemmesedler i samsvar med endelig kandidatliste. Det ble på Kirkemøtet i 2010 lagt til grunn at slike forslag må

kunne fremmes i forkant av hver enkelt valgomgang, og dette ivaretar en dynamikk i valget som kan være hensiktsmessig.

Stemmesedler:

Valgkomiteen vil måtte organisere stemmesedler for de ulike valgomgangene på en slik måte at det er enkelt for delegatene å avgi korrekt stemme. Stemmesedlene bør utformes med tilnærmet likt oppsett for andre og tredje valgomgang, og da fortrinnsvis slik at kandidatene er inndelt etter bispedømme, siden dette er sentralt i andre valgomgang. Kandidatene bør sorteres alfabetisk innenfor det enkelte bispedømme, samt avmerkes tydelig med hvilken kategori de velges fra. Stemmesedler som er feil utfylt skal forkastes. Dette har også tidligere blitt praktisert, men nedfelles nå i regelverket. Der stemmeseddelen inneholder færre avkryssninger enn tillatt i valgomgangen, skal ikke stemmeseddelen forkastes, da dette ikke anses som en feil.

Stemmelikhet:

På Kirkemøtet i 2010 kom det reaksjoner på at regelverket fastsetter loddtrekning som fremgangsmåte ved stemmelikhet. Det har vært lang tradisjon for en slik ordning ved valg av Kirkeråd, men den ble problematisert ved valget i 2010, da det oppstod stemmelikhet ved to tilfeller.

Loddtrekning blir benyttet ved stemmelikhet i personvalg også i andre kirkelige sammenhenger både i menighetsråd, fellesråd og bispedømmeråd. Også ved andre personvalg benyttes loddtrekning ved stemmelikhet, for eksempel i aksjeloven § 5-17 ved valg på generalforsamling, og aksjeloven § 6-26 om regler for valg av styreleder/møteleder. Det samme gjelder kommuneloven § 38 ved flertallsvalg.

Omvalg kan innføres helt eller delvis som avgjørelsesmåte ved stemmelikhet. Det kan også tenkes innført kun ved ledervalget. Omvalg kan da benyttes for alle tilfeller av stemmelikhet i denne valgomgangen, eller bare i de tilfeller der man i første runde ikke får flertall for en kandidat, men delt andre plass. Her kan det argumenteres med at Kirkemøtet må kunne få velge hvem av disse to som skal gå til neste valgrunde. Det er på den annen side ikke gitt at det er bare to som deler andre plassen. I neste valgrunde vil man kun ha to kandidater, og et omvalg her betinger at noen av delegatene skifter side, eller det må skje endringer i tilstedeværelsen blant de stemmeberettigede. Hvis så ikke skjer, er man like langt.

Ved valg av de øvrige medlemmer til Kirkerådet vil det kunne bli omvalg mellom kandidater både innad i, og på tvers av både bispedømmer og kategorier. Dette vil i en slik valgordning som den foreslåtte, kunne medføre en møysommelig prosess idet man flere ganger kan måtte gå til omvalg. Spesielt i andre valgomgang kan dette bli tidkrevende og utfordrende, da oppgjøret kan måtte utsettes i påvente av at stemmelikhet må avklares ved omvalg. Dessuten må man til sist ha ett alternativ til omvalg, der dette ikke gir en avklaring. Da kommer man neppe utenom loddtrekning til sist. Omvalg kan altså innføres i ulik grad, men skal det først innføres, bør det kanskje vurderes å legge til grunn et prinsipp som behandler like tilfeller likt i alle valgomgangene.

Det er ikke foreslått omvalg ved stemmelikhet i dette forslaget, da det etter en gjennomgang av ulike scenarier, synes som en lite heldig løsning i forhold til

valgavviklingen slik den er utformet i dette forslaget. Dessuten har loddrekning ligget til grunn for valg av kirkeråd i en lang periode, og det er også allment brukt ved personvalg i samfunnet for øvrig. Det er umulig å si hvor tidkrevende det vil være å bruke omvalg i motsetning til dagens ordning, da jo sjansene for at stemmelikhet oppstår, ikke er veldig stor. Men det anbefales allikevel at dagens ordning ved stemmelikhet fortsetter. Man bør da finne en løsning der valgkomiteen, eller dens leder forestår denne type loddtrekninger under valgoppgjøret, istedenfor at dette avholdes i plenum. Resultat med stemmetall og eventuelle loddtrekingsresultat blir så lest opp i plenum etter den enkelte valgomgang/runde.

Første valgomgang:

Leder av Kirkerådet velges i første valgomgang. Den kandidaten som får flertallet av de avgitte stemmer, er valgt. Får ingen av kandidatene flertall, avholdes det en ny avstemning på de to som i første runde fikk flest stemmer. Den som da får flest stemmer, er valgt. Ved stemmelikhet avgjøres det ved loddtrekking.

Andre valgomgang:

I andre valgomgang skal det velges 10 medlemmer til Kirkerådet, en fra hvert bispedømmeråd, med unntak for leders bispedømmeråd. Prinsippet i kirkeloven § 25 om representasjon fra alle bispedømmeråd, blir det førende i denne valgomgangen. Delegationene skal her avgi stemme på 1 kandidat fra hvert av de 10 gjenstående bispedømmene, uavhengig av hvilken kategori kandidatene tilhører. Samtidig skal det ikke avgis stemme på flere kandidater fra en kategori, enn det antallet medlemmer som gjenstår å velge fra denne kategorien. Dette bør det redegjøres grundig for fra valgkomiteen underveis i valgprosessen, og eventuelt på stemmeseddelen, slik at man i størst mulig grad unngår feil utfylte stemmesedler.

Den som har fått flest stemmer er valgt. Deretter strykes de øvrige kandidatene i dette bispedømmet fra resultatlisten. Så går man til den neste på resultatlisten, og slik fortsetter man inntil 10 er valgt. Blir en kategori fylt opp, dvs. at det er valgt enten 9 leke, 4 prester eller 1 lek kirkelig tilsatt, så strykes de øvrige kandidater i denne kategorien fra resultatlisten også. Leder av Kirkerådet skal her regnes med i sin kategorikvote.

Tredje valgomgang:

Valget avsluttes i tredje valgomgang ved å velge de 3 siste medlemmene av Kirkerådet. Disse kan velges fra samtlige bispedømmer. Delegationene skal her avgi stemme på 3 av de resterende kandidater, uavhengig av bispedømmerådstilhørighet, men blant de kategorier som enda ikke er fylt opp. De er valgt som har fått flest stemmer, forutsatt at de tilhører en kategori som ikke er fylt opp enda. Kandidater som tilhører en kategori som blir fylt opp i løpet av tredje valgomgang, strykes altså da fra resultatlisten.

Konklusjon

Det foreslås at Kirkemøtet går inn for en ordning ved valg av kirkeråd, slik den her er foreslått med 3 valgonganger. Ordningen vil forhåpentligvis gi et mer reelt valg siden alle kategoriene samles i de to siste valgongangene, og delegatene dermed står friere i forhold til hvem de vil gi sin stemme til. Samtidig vil man ikke helt komme bort fra at siste valgongang blir noe bundet opp av de foregående. Ved å ikke innføre begrensninger på antall medlemmer fra de ulike bispedømmerådene, holder man valget mest mulig åpent, innenfor en ordning der alle bispedømmeråd og ulike kategorier skal representeres med ett bestemt antall, slik nåværende kirkelov bestemmer.

Økonomiske/administrative konsekvenser

Endringene vil ikke ha økonomiske konsekvenser, idet antallet medlemmer i Kirkerådet vil være det samme som i dag. De administrative konsekvensene begrenser seg til mindre endringer i nominasjonskomiteens arbeid, og i gjennomføringen av valget på Kirkemøtet.